

Nr 409.

Av herr **Olsson** i Golvvasta, *angående eventuellt upphörande av visst slag av privilegier.*

Temnarån utgör avlopp för sjön Temnaren och rinner från denna sjö i huvudsakligen nordlig riktning genom Tierps, Tolfta och Vesslands socknar samt utfaller vid Karlholms bruk i Löfstabukten av Bottniska viken. Inom Vesslands socken begränsas vattendraget av ägor, tillhörande, bland andra, Staf, Näs, Sandby, Finnerånger och Snatra byar. Omkring åttahundra meter ovanför Karlsholms bruk delar sig ån i två grenar, av vilka den ena, kallad Lillån, fortsätter i nordlig riktning och, sedan den ovanför bruket bildat ett större vattenbäcken, benämnt Bruksdammen, genom fyra avlopp, vid vilka brukets anläggningar äro belägna, utfaller i Bottniska viken. Den andra grenen, kallad Storån, böjer av i huvudsakligen östlig riktning och är ungefär etthundra-femtio meter nedanför åns förgrening vid i ån belägna holmar överbyggd med luckdammar, gemensamt benämnda Storådammen, samt bildar därefter åtskilliga forsar ned till Bottniska viken.

Enligt »Kongl. Maj:ts och Riksens Bergs Collegii Resolution uppå den ansökan, som ädel och wälbördig Louis de Geer gjordt, uppå thes omyndige broders ädel och wälbördig Carl de Geers wägnar i anledning af fadrens ädel och wälbördig Johan Jacob de Geers gifna fullmakt, att till Carlholms masugn få för större beqwämlighets skull flytta Hilleboda stångjärnshammare med samma privilegio och hammarskatt, som han vid Hilleboda nu står och är inrättad», given i Stockholm den 6 okt. 1735, prövade kollegiet »skiäligt att gifwa thes bifall och samtycke thet Hilleboda stångjärnshammare må transporteras och flyttas till Carlholms masugn dock med ingen annan eller någon bättre rätt och rättighet än then härtills wid Hilleboda haft».

För att möjliggöra stångjärnshammarens förläggning till Karlholm medgavs, att den i Temnaråns norra utloppsgren, Lillån, inrättade bruksdammen finge höjas med 3 kvarter till sammanlagt 5 alnars höjd, varjämte en mindre täppdamm finge vid lågt vattenstånd anordnas i vattendragets södra utloppsgren, Storån.

Strandägarna ha vid domstol sökt åläggande för Karlholms bruks ägare att borttaga den i Storån befintliga dammbyggnaden, framhållande att de under en följd av år tillskyndats skada därigenom att dem tillhöriga utmed Temnarån belägna ägor översvämmades. Genom utslag den 30 dec. 1910 av Uppsala läns norra domsagas häradsrätt, sedermera fastställt av högsta domstolen, avvisades emellertid denna framställning, enär den omstämda hålldammen vore att anse såsom lagligt tillkommen.

Smidesanläggningen vid Karlholm, som numera tillhör ett aktiebolag, har sedermera nedlagts, men dammanläggningarna uppehållas fortfarande. Som ganska stora områden försumpas genom ifrågavarande uppdämning — enbart för Sandby med omnejd över 700 tunnland åkerjord och 6 à 8 gånger så stor areal annan mark, enligt 1909 års undersökning — är det klart att ortsbefolkningen har stort intresse av att få utrett, huruvida bolagets rätt att bibehålla dammanläggningarna fortfarande kan anses bestå.

Frågan synes vara, om ett till förmån för en viss verksamhet en gång utfärdat privilegium skall fortfara att gälla även sedan denna verksamhet upphört. Spörsmålet får därigenom en avsevärt större räckvidd än som betingas av det enskilda fallet och synes vara av den vikt, att utredning genom Kungl. Maj:ts försorg vore påkallad.

På grund av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning, huruvida och i vad mån privilegier av ovan angivet slag skola anses fortfarande gälla sedan den verksamhet, för vars bedrivande de en gång beviljats, nedlagts.

Stockholm den 1 februari 1932.

C. G. Olsson
i Golvvasta.
